

35ste vergadering

Maandag 30 juni 1997

Aanvang 18.00 uur

Voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 59 leden, te weten:

Baarda, Batenburg, De Beer, Van den Berg, De Boer, Braks, Cohen, Dees, Van Dijk, Van Eekelen, Van Gennip, Ginjaar, Glastra van Loon, Grewel, Grol-Overling, De Haze Winkelman, Heijmans, Heijne Makkreel, Hendriks, Hessing, Hilarides, Hirsch Ballin, Holdijk, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Korthals Altes, J. van Leeuwen, L.M. van Leeuwen, Linthorst, Lodewijks, Loudon, Luijten, Luimstra-Albeda, Lycklama à Nijeholt, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Pit, Pitstra, Le Poole, Postma, Rensema, Rongen, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stevens, Stoffelen, Talsma, Tuinstra, Ter Veld, Veling, Verbeek, Werner, Wiegel, Wöltgens, Van de Zandschulp, Zijlstra en Zwerver,

en de heer Ritzen, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, mevrouw Borst-Eilers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de heer Kohnstamm, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, en mevrouw Netelenbos, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Graafeiland, wegens bezigheden elders, ook morgen;

Boorsma, wegens verblijf buitenslands, ook morgen;

Lodewijks, alleen voor het eerste deel van de vergadering;

Bierman, Van den Broek-Laman Trip en Hofstede, wegens ziekte.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze vergadering.)

De **voorzitter**: Ingekomen is een bericht van het overlijden van de heer Kremer, oud-lid van deze Kamer. Namens de Kamer heb ik een bericht van rouwbeklag verzonden. Ik verzoek u, dit bericht staande aan te horen.

Geachte mevrouw,

Met leedwezen heeft de Eerste Kamer der Staten-Generaal kennisgenomen van het overlijden van uw echtgenoot, Willem Kremer, lid van deze Kamer van 17 september 1974 tot 15 september 1980.

In de periode waarin hij zitting had in de Staten van Drenthe was hij niet alleen een harde werker – hij maakte weken van 90 uur en was bijna geen avond thuis – hij was ook een bevlogen man waar het de belangen van de Communistische Partij Nederland betrof. Zijn anti-militaristische opvatting bleek toen

Zuidoost-Drenthe, door extreme werkloosheid gedreven, in de armen van defensie wilde wegkruipen. Hij merkte toen ironisch op, dat de "verfijnde industrie geen trillingen of stof van militaire bedrijvigheid kon verdragen".

De laatste jaren, sinds de communisten, zoals hij het noemde, meelopen in "de groene pas", was uw echtgenoot minder spraakzaam over zijn activiteiten: "Nee, ik laat me er niet over uit. Of ik nog aan politiek doe? Ach, ik had een leeftijd om te stoppen. Je moet ook een keer aan thuis denken."

Een bijzonder man is heengegaan.

De herinneringen aan een persoonlijkheid met zoveel inzet voor zijn politieke overtuiging, mogen tot troost zijn van u en de kinderen, die dit verlies moeten dragen.

(De aanwezigen nemen enige ogenblikken stilte in acht.)

De **voorzitter**: Op het wetsvoorstel Regels inzake het vervaardigen, verhandelen, vervoeren, voorhanden hebben, dragen enz. van wapens en munitie (Wet wapens en munitie) (25413) is de spoedprocedure ingevolge artikel 56 van toepassing verklaard. Ik geef het woord aan de voorzitter van de vaste commissie voor Justitie, de heer Heijne Makkreel, voor het uitbrengen van eindverslag inzake dit wetsvoorstel.

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Voorzitter! De leden van de commissie betreurden het dat niet de gelegenheid bestaat om in een aan de openbare behandeling voorafgaande schriftelijke behandeling enkele met dit voorstel samenhan-

Voorzitter

gende zaken aan de orde te stellen. Zij waren echter bereid om, gezien het belang dat is gelegen in zekerheid omtrent de wettelijke regeling van deze materie en de duur van het uitstel dat door de schriftelijke voorbereiding zou worden veroorzaakt, aan onverwijlde openbare behandeling mee te werken. Hiermee acht de commissie de openbare behandeling voldoende voorbereid.

De **voorzitter**: Ik zou wel willen voorstellen, het advies van de commissie te volgen en het wetsvoorstel zonder beraadslaging af te doen, maar er is nog geen zekerheid of er zich niet toch nog een spreker meldt, zodat ik de afdoening van dit wetsvoorstel dan wel de behandeling ervan moet verdagen tot de vergadering van morgen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Tijdelijke wet stimulerende sociale vernieuwing (24504);**
- **Wijziging van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot hulpverlening en daarmee verband houdende wijziging van enige andere wetten (24799);**
- **Goedkeuring van de op 26 januari 1994 te Genève tot stand gekomen Internationale Overeenkomst inzake tropisch hout, 1994, met bijlagen (Trb. 1995, 194) (25032);**
- **Wijziging van de grens tussen de gemeenten Elst en Nijmegen (25169);**
- **Wijziging van de Wet op de telecommunicatievoorzieningen in verband met de liberalisering van de spraaktelefoon dienst (25331).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Kieswet, houdende verlaging van de voorkeurdrempel (25221);**
- **Wijziging van de Kieswet, houdende verlenging van de duur van de stemming tot acht uur 's avonds alsmede regeling**

van diverse andere onderwerpen (25227).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Van Dijk** (CDA): Voorzitter! Geen van de beide nu in behandeling zijnde wetsvoorstellen stuit bij de fractie waartoe ik de eer en het genoegen heb te behoren, op overwegende bezwaren. Gezien het overladen programma van deze week houd ik het daarom kort en beperk mij tot enige relativerende opmerkingen over de verlaging van de voorkeurdrempel.

Ook wij zijn voorstander van maatregelen die de kiezer kunnen motiveren door hem nauwer te betrekken bij de uitkomst van de verkiezingen, niet alleen wat betreft de uitkomst per lijst, maar ook wat betreft de personele samenstelling van de gekozen lichamen. De verlaging van de voorkeurdrempel vergroot ongetwijfeld in dat opzicht de invloed van de kiezer en kan hem daarom stimuleren tot grotere belangstelling, niet alleen voor de verkiezingen zelf, maar ook voor de personen die als kandidaten op de lijst voorkomen. Dat is op zichzelf winst.

Toch kleven aan het gekozen instrument een aantal in het oog vallende nadelen, die zich sterker zullen manifesteren naarmate de kiezer uitbundiger reageert op de hier geboden mogelijkheid. Een geslaagde voorkeursactie verandert de volgorde op de gepresenteerde kandidatenlijst. Die volgorde is in vele gevallen met enige zorg vastgesteld, zodanig dat er enig evenwicht is in de spreiding over mannelijke en vrouwelijke kandidaten, over de regio's in het land en over de nodige deskundigheden. Die spreiding kan door een geslaagde voorkeursactie worden gewijzigd, hetgeen overigens niet noodzakelijkerwijs nadelig behoeft uit te werken.

Maar tegenover de satisfactie van de kiezer die een geslaagde voorkeursactie steunde, bijvoorbeeld voor een kandidaat uit een bepaalde regio, staat natuurlijk de dissatisfactie van de kiezer die instemde met de gepresenteerde volgorde op de lijst. Als hij die instemming tot uitdrukking bracht door eenvoudig op de lijsttrekker te stemmen, zal hij achteraf moeten constateren dat het gewicht van zijn stem in dat opzicht

maar een kwart was van het gewicht van de voorkeurstem en bij de verkiezingen voor het Europees Parlement nog maar eentiende.

Daar komt bij dat naarmate de voorkeurdrempel lager wordt vastgesteld en de kiezer enthousiaster van de geboden gelegenheid gebruik zou maken, zoals het wetsvoorstel beoogt, de kansen snel toenemen dat het aantal kandidaten dat over de voorkeurdrempel wordt geholpen, groter is dan het aantal beschikbare zetels, hetgeen weer tot dissatisfactie zou kunnen leiden bij deelnemers aan een voorkeursactie.

De bewindsman miste de portee van mijn vraag toen hij in de memorie van antwoord stelde, dat de kiezer echt wel begrijpt dat de kandidaat op wie hij zijn stem uitbrengt, niet altijd gekozen zal worden. Het ging mij niet om de kiezer die zijn stem uitbrengt, maar om de kiezer die moet constateren dat de voorkeursactie waaraan hij deelnam, de kandidaat wel over de drempel tilde, maar dat die kandidaat toch geen zetel krijgt. Operatie geslaagd, patiënt overleden.

Voorzitter! Wij stuiten op de weg naar een lagere voorkeurdrempel als instrument om de kiezer te motiveren ergens op grenzen. Iets van die ambivalentie trof ik aan in de memorie van antwoord, waarin de staatssecretaris stelt dat moet worden gezien of de drempel nog verder moet worden verlaagd als de kiezer te weinig van het voorkeursrecht gebruikmaakt, terwijl hij even later aangeeft dat aan een verdere verlaging van de drempel verschillende bezwaren kleven. Ik ben geneigd hem te volgen als hij suggereert dat het met de door mij gesignaleerde bezwaren na aanvaarding van dit wetsvoorstel nog wel mee zal vallen. Dat geloof ik namelijk ook. Maar als wij dit zeggen, geven wij daarmee dan niet impliciet aan dat dit wetsvoorstel waarschijnlijk weinig zal veranderen in het gedrag van de kiezer en dus weinig om het lijf heeft?

Voorzitter! Ik zou het op prijs stellen als de staatssecretaris in zijn antwoord op deze aspecten zou willen ingaan.

□

De heer **Wiegel** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Als deze Kamer instemt met het wetsvoorstel, strekkende tot verlaging van de voorkeurdrempel